

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
 לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
 זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשפג

ערב שבת קודש
 פרשת דברים / חזון
 ג' במנחם-אב ה'תשס"ט
 שנת הקהל

יוצא לאור על-ידי
 מכון ליובאוויטש שעל-יד
 צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

ויפעלו לעשיית 'סיומים' גם שם, ולהוסיף ב'משפט'
 וב'צדקה' בכלל⁸⁵.

הנוסעים למקומות שונים לאחר תשעה באב
 בכדי לדבר עם יהודים אודות יהדות בכלל ואודות
 תשעה באב בפרט - 'ייקחו' עמם קופת-צדקה
 (במקום להאריך בדיבורים לעורר על נתינת הצדקה)
 שמזכירה ומעוררת אודות נתינת הצדקה בפועל. וכן
 'ייקחו' עמהם דברי-תורה מעניינא דיומא שניתן
 לומר בעל-פה באותיות המתאימות לשומעים
 (ללא יצירת רושם שבאים לספר להם דבר שאינם
 יודעים, ועל-אחת-כמה-יזכמה שאין באים לעוררם
 לתקן הנהגתם), בדרכי נועם ובדרכי שלום⁸⁶.

פעם אמר הרבי: "עניינים הטובים (דתורה ומצוות
 וכו') שנעשו בשלושת השבועות - יש להמשיך בהם
 גם אחר תשעה באב, כדי לזרו הגאולה כו'. וגדול
 זכותו של חודש מנחם-אב, בזמן מסוגל (מזל אריה)
 לתוספת בעבודת ה'⁸⁷".

בקריאת שמו"ת קוראין את עשרת הדברות ב'טעם
 התחתון⁸⁸.

גם את הפסוק 'שמע ישראל' קוראים שניים מקרא
 (ואחד תרגום) זה-אחר-זה כרגיל⁸⁹.

(85) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.

(86) 'התועודיות' תשמ"ח ח"ד עמ' 121, 123.

(87) משיחת ש"פ ואתחנן תשמ"א, בלתי מוגה, שיחות-קודש
 תשמ"א ח"ד עמ' 408-409.

(88) שו"ע אדמוה"ז סי' תצד סעי' יא.

(89) אף שפסוק 'שמע' בפני-עצמו אסור לאומרו ב' פעמים,
 משום שנראה כמקבל עליו שתי רשויות ח"ו (שו"ע או"ח סי'
 סא ס"ט, שו"ע אדמוה"ז שם ס"ח), מ"מ, באמירת כל הפרשה
 שמו"ת שאני (קצות השלחן ס"ו עב בבדי-השלחן ס"ק י, ודחה
 דברי המשמרת שלום סי' כד שחושש בזה, וכו' ברשימות'
 חוברת קנו עמ' 9.

יש לערוך 'סיום' גם כמוצאי תשעה באב⁹⁰.

כתב הרבי: "על-פי מנהג ישראל, אשר תורה
 היא, לקדש הלכנה דווקא כמוצאי תשעה באב...
 הרי הזמן גרמא לחדש ההתעוררות להחלטות טובות
 בכל ענייני תשובה והתורה ומצוותיה, שהן המבטלות
 סיבת הגלות... וכיוון שגדול כוח החלטות הנעשות
 בציבור - לקבלן בהתאסף רבים יחד בהתועדות
 שמחה, שמחה באמירת דברי תורה, שהיא המשמחת
 לב ועיניים מאירה, ושמחה פורצת גדר והגבלה
 בלימוד התורה והידור בקיום מצוותיה, התועודיות
 בפרט ביומין זכאין הסמוכין לט' באב, ועל-כל
 פנים: בחמשה-עשר באב, ובשבת "שלו" שלאחריו,
 ובשבת שלאחריה, שבת מברכים דחודש אלול, חודש
 החשבון (והתשלומין) דימות שנה זו. ובשלוש פעמים
 הווי חזקה - חזקת תורה ומצוותיה ומתוך שמחה וטוב
 לבב תמיד כל הימים⁹¹".

"אם יתעכב חסו-שלום משיח בימים הבאים,
 ימשיכו בעריכת 'סיומים' גם בימים שלאחרי זה,
 עד חמישה-עשר באב, ועד בכלל. ולקשר ה'סיום'
 (ב'משפט' - הלכה) גם עם נתינה לצדקה. ובמקום
 המתאים - לקשר את ה'סיום' - "יומא טבא לרבנן"
 - גם עם סעודה והתועדות.

"ויש לפרסם זאת בכל מקום האפשרי, הן במקומות
 שכבר קיימו זאת בימים שלפני-כן - שימשיכו
 בזה, ובתוספת חיות וחזוק, ועל-אחת-כמה-יזכמה
 במקומות שאליהם הפרסום לא הגיע - שיגיעו לשם

או"ח רלח - לקוטי-שיחות חלק יד עמ' 206, הערה ד"ה 'בנתם
 סימן', עיי"ש.

(83) "ועי"ז תהיה מעלה נוספת - שני סיומים (בת"ב עצמו
 ובמוצאי ת"ב)... ש'פול' קשור עם הגאולה" - 'התועודיות'
 תשמ"ח ח"ד עמ' 94.

(84) ממכתב מוצאי ת"ב תשד"מ - לקוטי-שיחות כרך לט עמ'
 229.

לזכות
 אנשי החסד הדגולים
 הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
 בני הרה"ח ר' שלום ישע'י ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ג' במנחם-אב ה'תשס"ט – י' במנחם-אב ה'תשס"ט

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ג' במנחם-אב	הלכות קדוש החדש פרק טו-יז.	הלי תפלה וברכת כהנים פרק ג.	מ"ע קנג.
ש"ק	ד' במנחם-אב	פרק יח-יט. הלכות תעניות... בפרקים אלו. פרק א.	פרק ד.	מ"ע קנג. נט.
א'	ה' במנחם-אב	פרק כ-כד.	פרק ה.	מ"ע נט.
ב'	ו' במנחם-אב	פרק ה. הלכות מגילה וחנוכה... בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ו.	מ"ע נט. ספר משנה תורה: הלכות מגילה וחנוכה... בפרקים אלו.
ג'	ז' במנחם-אב	פרק ג-ד. תורת חכם וגוי. ספר נשים והוא ספר רביעי... הלכות אישות. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ז.	שם: פרק ג-ד. מ"ע ריג.
ד'	ח' במנחם-אב	פרק כ-כד.	פרק ח.	מ"ע ריג.
ה'	ט' במנחם-אב	פרק ה-ז.	פרק ט.	מל"ת שנה.
ו'	י' במנחם-אב	פרק ח-י.	פרק י.	מל"ת שנה.

* השיעור של ערב תשעה באב – ללמוד קודם חצות היום. ** השיעור של תשעה באב – ללמוד במוצאי היום.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השרצה**	זמן ציצית ותפילין	זריחה	סוף זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
ו', ג' במנחם-אב	3:24	4:27	4:53	9:17	12:47	1:22	7:43.2	8:10
ש"ק, ד' במנחם-אב	3:25	4:28	4:54	9:17	12:47	1:22	7:42.6	8:09
א', ה' במנחם-אב	3:26	4:29	4:55	9:18	12:47	1:22	7:41.9	8:09
ב', ו' במנחם-אב	3:28	4:30	4:56	9:18	12:47	1:22	7:41.3	8:08
ג', ז' במנחם-אב	3:29	4:31	4:56	9:18	12:47	1:21	7:40.6	8:07
ד', ח' במנחם-אב	3:30	4:32	4:57	9:19	12:47	1:21	7:39.8	8:06
ה', ט' במנחם-אב	3:31	4:33	4:58	9:19	12:47	1:21	7:39.1	8:06
ו', י' במנחם-אב	3:33	4:34	4:59	9:19	12:47	1:21	7:38.3	8:05

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה בכמו ארבע מינוטין (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ
דברים	7:06	8:21	7:21	8:24	7:14	8:25	7:22	8:23
ואתחנן	7:01	8:16	7:16	8:18	7:09	8:19	7:18	8:17

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מזל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

י"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרנוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org

- לפני קידוש לבנה⁷⁸. וכן נועלים הנעליים ורוחצים הפנים תחילה⁷⁹, ומקדשין את הלבנה. בסיום קידוש לבנה (כל השנה), אומרים 'עלינו' וקדיש-יתום, אבל אין אומרים פסוקי 'אל תירא'⁷⁹.

יום שישי

י' במנחם-אב

עדיין אין אוכלים בשר ואין שותים יין, וכל הדברים הנוהגים בתשעת הימים⁸⁰ (כולל ברכת שהחינון) אסורים עד חצות יום העשירי באב (12:47 בתל-אביב), אבל (בקביעות זו, מהלילה) מותר להסתפר, ולכבס (אבל לא בגדי חול, אלא אם-כן צריך אותם כדי שהמכונה תפעל כראוי), ולהתרחץ (אם מזיע, או אם לא יוכל להתרחץ מחר) לכבוד השבת⁸¹.

אולי יש לומר שבהוספה בלימוד (דט"ז באב) מתחילים כבר מתשעה באב ואילך⁸².

78) כמו במוצאי יום-הכיפורים - אג"ק חלק כ עמ' רפד.
 79) כנדפס בסידור 'תורה אור' ובסידורי 'תהלת ה" הישנים (כיוון פסוקים אלו שייכים לסיום התפילה בלבד, ראה לקוטי-שיחות כרך כה עמ' 375 ובכ"מ). ולא כנדפס בסידורים החדשים לומר זאת, כנראה ע"פ מה שנדפס פסוקים אלו בנוסח קידוש לבנה שבסוף 'מחזור השלם', שקרוב לוודאי שאינו אלא טעות טכנית. וזכר לדבר, שגם 'סדר ברכת החמה' המונה, שעיקרו נלקח מסדר קידוש לבנה, מסיים בקדיש-יתום, ורק לאחר השיחה (שנאמרה לאחריו) נגנו "אל תירא... אך צדיקים..." (לקוטי-שיחות כרך כב עמ' 191 ועמ' 201).

80) אודות שהחינו - שעות' סי' תקנח ס"ק ב. וראה נטעי גבריאל פרק פח ס"ק כט.

לאחר קידוש לבנה במוצאי ת"ב תש"ל, החלו הת' לומר בנוכחות הרבי "כי אלוקים יושעי ציון", והרבי נזף בהם מיידית ושאל "היכן המשפיעי?", באומרו שזה דבר טוב, אבל ע"פ שו"ע צריך להמתין עד מחר בצהרים. ועד"ז אירע במוצאי ת"ב תשל"ב (שיחות קודש' תשל"ב ח"ב עמ' 596).

ולהעיר ממנה העולם לומר ולרקד "טובים מאורות" בסוף קידוש לבנה, גם במוצאי ת"ב (לוח 'דבר בעתו'. נטעי-גבריאל פמ"ט עה"ה וסוף פרק פז).

81) ראה הלשון בלוח כולל-חב"ד, וההכרעה בפסקי תשובות סי' תקנ"ח ס"ק ד ושי"ג. וע"ע נטעי גבריאל פרקים פח-פט. לכבס שלא לכבוד השבת, מותר רק מחצות היום ועד 'מנחה קטנה', דהיינו משעה 12:47 עד 17:05 בת"א, ראה שו"ע אדה"ז סי' רנא ס"ב.

82) כהוספה על האמור בש"ס סוף תענית בזה, משמעות המג"א

אחר 'ענגו', או ב'רצה' קודם 'ותחזינה', או ב'מודים' קודם 'ועל כולם', ואם שכח - אינו חוזר⁷⁹. שכח 'ענגו' - יאמרנה (ללא חתימה) אחר 'אלוקי נצור' קודם 'יהיו לרצון' השני⁴⁵.

בחזרת הש"ץ אומר 'ענגו' בין גואל לרופא, 'נחם' בבונה ירושלים, 'אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו... (או נשיאת כפים - לנוהגים אותה בכל יום. ונוטלים תחילה ידיהם עד הפרק¹). קדיש תתקבל. עלינו. קדיש יתום⁹ (ופרקי המשניות דיארציט או אב"ל, כרגיל - ראה לעיל).

לאחר מנחה⁷², (קודם השקיעה⁷³) מניחים תפילין דרבנתיים⁷⁴ ואומרים קריאת-שמע, קדש, והיה כי יביאך, ושם זכירות⁷⁵.

סיום הצום באזור המרכז - בשעה 8:06 בערב⁷⁶. מוצאי הצום: "כמדומה, שבליל מוצאי תשעה באב נוטלין את הידיים ג' פעמים לסירוגין כמו נוטילת ידיים שחרית, אבל בלא ברכה⁷⁷". הנטילה

71) הוראת הרבי ביו"ב, ראה 'אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי עמ' ריו. ושם, גם צריכים לטול ידיהם במוצאי היום ג"פ לסירוגין עד הפרק.

72) הרבי נהג תמיד להניח בבוקר (ראה לעיל בפנים ע"י ציון 43) רק תפילין דרש"י. למנחה הניח שוב תפילין דרש"י, ולאחריה חלץ אותן בחדרו והניח תפילין דר"ת, ואחריהן תפילין דשימושא-רבא וראב"ד.

73) ראה פסקי הסידור אות נג. קובץ 'אהלי שם' גיליון ז, עמ' רלח. אך מסתבר, שמי שלא הניח עדיין - יניח גם אחרי השקיעה.

74) לעצם הנהגה בת"ב - "מסיפורי כ"ק מו"ח אדמו"ר על-דבר הנהגות אביו כ"ק אדמו"ר מהרש"ב. והוא דלא כמו שכתב במשמרת-שלום ס"מ משו"ת הרמ"ע מפאנו" - ספר-המנהגים שם [וראה שם להלן עמ' 77 אודות אבל ר"ל בתוך שבעה שיניח תפילין דר"ת, בשם הרה"צ הרה"ח ר' הלל מפאריטש, ושכן מובא בשם המקובל מוה"ר שלום שרעבי].

75) ספר-המנהגים, והאמירות - ה"ה מכלל סדר היום.

76) ביומן פורים תשכ"ה של הרה"ח ר"ל ש'י גרונר מובא, שאמר הרבי שניתן להקדים את התחלת תפילת ערבית לפני צאת הכוכבים (ובלבד שלא יסיימו לפני צאת-הכוכבים - מטה אפרים תרבכט. וגם יחזרו לומר ק"ש או). ולכאורה זה נכון גם לת"ב. אבל בפועל לא נהגו כך במניין של הרבי כל השנים (בכל התעניות), ואולי היה אז מצב מיוחד למישוהו ונפקא-מינה כשיש זקנים או חלשים וכו' בביהכ"נ.

77) "לא שמעתיה זה בפירוש, אבל למדתיה מהנהגת מוצאי יום-הכיפורים" - ספר-המנהגים.

רק בהתמסרות מוחלטת אפשר להביא את הגאולה

האם התנהגות על-פי תורה יכולה לעמוד בסתירה להבאת הגאולה? • מדוע לא רצה האריז"ל להעלות את תלמידיו לירושלים "בעיניים עצומות" • ומה ההסבר לעובדה שהמשיך ללמוד עם אותם תלמידים, למרות שאינם מסוגלים להביא את הגאולה? • כששומעים הוראה מנשיא הדור - יש לציית ללא שאלות וללא חשבונות • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

האריז"ל, שאילו היו הולכים מיד - היו יכולים להביא את המשיח. ולכאורה: איך יתכן שהאמירה "איזיל ואימליך בדביתהו" תהיה סתירה להבאת הגאולה? הרי כן הוא על-פי תורה, שבנוגע למילי דעלמא צריכה להיות ההנהגה באופן ד"אימליך בדביתהו", ובפרט בשייכות לשבת, שכל עניין נרות שבת הוא כשביל השלום שבין איש לאשתו, ובשבת ישנם כמה עניני חיוב של איש לאשתו; ואם כן, עניין שכולו על-פי תורה, ומיוסד על השולחן-ערוך - מדוע יעכב את הגאולה? והמענה לזה הוא: ה"חשבון" הוא אמנם "חשבון", אבל למלחמה - אינו ראוי! אי-אפשר להביא את המשיח על-ידי הנהגה כזו, שכאשר שומעים הוראה מהאריז"ל, מוציאים את ה"שולחן-ערוך", ופונים ל"מורה הוראה" לברר פשט ב"באר היטב"... אם אין סתירה בדבר! באופן כזה - אי-אפשר להביא את המשיח! ואין זה רק מצד פנימיות העיניים, אלא כן הוא

א. ישנו סיפור בספר "שבחי האריז"ל" (שחלק גדול מהסיפורים שבו נמצא גם בכתבי האריז"ל), שגם הוא חלק בתורה, ובמילא גם הוראה בעבודתנו: האריז"ל היה נוהג לצאת עם תלמידיו לקבל שבת בשדה, כפי שהסדר הוא על-פי קבלה, שצריכים לצאת לשדה לקבל פני שבת המלכה? פעם אחת, בצאתם לשדה, אמר האריז"ל לתלמידיו: רצונכם שנלך לירושלים לקבל שבת? - אף-על-פי שמצד ריחוקה של צפת מירושלים לא היה שייך שבהליכה רגילה בגשמיות יגיעו לירושלים לקבלת שבת, מכל מקום, לא היה אצלם פלא על האריז"ל שיוכלו להגיע לשם. - אמנם, כיוון שבשביל זה היו צריכים לעזוב את ביתם למשך השבת, אמרו חלק מהתלמידים שצריכים להודיע תחלה לנשותיהם, על דרך לשון הש"ס: "איזיל ואימליך בדביתהו". מיד נפלה רוחו של האריז"ל, ונתבטלה הליכתם לירושלים. ואמר

יום⁶⁵. אין כאלוקינו⁶⁶, וכל השיעורים (כולל: חת"ה⁶⁷. וענייני בית הבחירה⁶⁸) השייכים לשחרית⁶⁹. ואחר-כך⁷⁰ סדר תפילת מנחה⁷¹: וידבר. קטורת. אשרי. חצי קדיש. קוראים ויחל' לשלושה אנשים, והשלישי מפטיר ב"דרשו ה' בהימצאו". יהללו. חצי קדיש. שמונה-עשרה. אומרים 'נחם' בבונה ירושלים, ו'עננו' (בתפילת לחש) ב'שומע תפילה'⁷⁰. שכח 'נחם' - אומרה בכרכת 'שמע קולנו'

ישראל תורה' סי' תקנ"ה ס"ק ג, ובספר 'טעניגריאל' ה' בין המצרים, בשו"ת שבסוף הספר (במהדו"ב - סימן יט) בענין זה.

אך כיוון שאין כאן עניין דהשלמת רמ"ח אברים (כבכ"ש קטנה לצאת ל"ח, וק"ש שעל המטה) אלא רק לומר הפרשה בתפילין (כמו בהנחת תפילין דר"ת בכל יום), אין לחזור תיבות "ה" אלוקים אמת" (ראה אנ"ק חט"ו עמ' רצד). וצריך ביאור מ"ט חוזר אצלנו הש"ך 'ה"א אמת' בק"ש שבסדר התפילה בשבתות וימים טובים בשחרית, אף שהוא לאחר זמנה. ואולי מפני שמהצד הרוחני צ"ל גם אז רמ"ח תיבות כנגד רמ"ח אברים. (65 לגבי אמירת 'בית יעקב', כההוראה בסידור אדמוה"ז בכל יום שאין אומרים תחנון, ניתן היה לומר שהדבר נכלל בהוראה לומר שיר-שליש. אמנם בשער-הכולל (פי"א סעיף כג) הביא מס' סדר היום, ש"בית יעקב" הוא מעניין שיקבל הא"ל תפילתנו, ויהיו דברי אלה אשר התחנתי קרובים אל ה", וגם שיר המעלות שייך לקבלת התפילה. ולפי נוסח אדמוה"ז ביום שאין אומרים תחנון "כיוון שגמר תפילתו ואמר אשרי ובא לציון וגם קדיש תתקבל - שייך לומר ויהיו דברי אלה אשר התחנתי", עכ"ל. וא"ל, לכאורה, כיוון שהיום אין אנו אומרים זאת מייד אחרי שחרית, אין מקום לאמירה זו. וע"ע.

66 מתחילים כרגיל "קוה אל ה'", עד "את עמו בשלום". ברור, שאין מקום לומר (שוב, או כששכחו בשחרית) את המשניות (של האבל ויאריצייט) **דשחרית**. 67 לכאורה, את שיעור התניא ניתן היה לומר בבוקר, ראה לעיל הערה 35, אבל כאמור, מהלשון **כל** השיעורים משמע סדר האמירה צ"ל דווקא אחרי שחרית, וכדלהלן הערה 70 (ככל שביררתי, התניא שהיה הרבי אומר בזמנים מסויימים לפני שחרית **לא היה** השיעור היומי). 68 ראה ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 691 (ושם, שיש לזה השלמה במוצאי היום). אך בשיעור הרמב"ם היומי, ההוראה במורה-שיעור, המונה, היא ללמוד (רק) במוצאי תשעה באב. (ראה 'התקשרות' גיליון כח עמ' 16, גיליון לו עמ' 15 וגיליון נב עמ' 16).

69 ראה גם אנ"ק חלק יז עמ' קמו, שטוב ללמוד שיעורי חת"ת בסמוך לשחרית. ובשו"ע אדמוה"ז סי' קה ס"א, שכן עדיף לגבי כל שיעורי תורה הנלמדים ביום. 70 מי שאינו מתענה, לא יאמר 'עננו' (גם לא 'ביום צום **התענית** הזה'). ראה הדעות בזה בפסקי תשובות סי' תקס"ה ס"ק א.

עד חצות היום⁵⁸ (12:47 בתל-אביב), אסור לעשות מלאכה שיש בה שיהוי קצת. ואין מכינים צורכי סעודה⁵⁹. ואין יושבים על כיסא או ספסל⁶⁰. כתב הרבי נשיא דורנו: "לא ראיתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר הולך לבית-החיים בתשעה באב"⁶¹.

מנחה:
תפילת מנחה - בשעה מאוחרת יחסית⁶². 'אגרא דתעניתא' (=דמי הסעודות שנחסכו בגלל התענית) - נותנים לצדקה לפני תפילת מנחה⁶³. מתעטפים בטלית ומניחים תפילין בכרכה. קריאת-שמע (כדי לומר קריאת-שמע בתפילין, אומרים את כל שלוש הפרשיות⁶⁴). שיר-של-

חיי נפשו", הרי זה גם למי "דלא ידע מאי קאמר" (למרות שכמובן, מאותה סיבה, צריך לעשות הכול על-מנת להתעמק בהם), וזה כולל חת"ת, רמב"ם ובית הבחירה, עיי"ש. וכנראה שזו גם הסיבה להיתר אמירתם בת"ב (אף שמדינתו ניתן היה לאומנם בבוקר, מצד צער, או מדין "להוט אחר התורה", או מצד "חסד היום", אך בפועל ההוראה היא להחמיר ולדחותם ללפני מנחה - ראה נטעניגריאל ה' אבילות ח"ב פרק קו הערות ה"א). ואולי מפני שענייני בית-הבחירה הם בגדר "בניין ביתי" שיעקר זמנו לפני תום יום ת"ב, לכן לא נדחו למוצאי היום.

58 ב'תורת-מנחם - התועודיות' תשי"א שבהערה 27: "כפי שראיתי על הרבי - הנה בתשעה באב לאחר חצות היום לא היתה ניכרת עליו מתיחות ועצבות". 59 וכבר כתבו, שיותר טוב לעסוק בצורכי סעודה אפילו קודם חנות, מאשר לדבר דברים בטלים וכדומה (טור-ברקת סי' תקנ"ט ס"ק ז). 60 לוח כולל-חב"ד, על-פי שו"ע שם ס"ב ונו"כ. 61 ספר-המנהגים עמ' 47. וראה הסבר ע"ז באנ"ק חלק יא עמ' שז.

62 ספר-המנהגים שם, ע"פ שו"ע אדמוה"ז סימן קכט. וראה בס' 'מנהג ישראל תורה' סי' תקנ"ה ס"ק ב, שיש המתפללים מנחה גדולה בת"ב כורזין מקדימין להנחת תפילין, ודחה זאת. וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מתפלל בקביעות בכל התעניות, כולל תשעה באב, בשעה הרגילה לתפילת מנחה בכל יום (15:15) בגלל סדרי הישיבה.

בכף-החיים סי' תקנ"ט ס"ק יט הביא מס' פתחי-עולם (שמחברו היה מחסידי חב"ד), שבמנחה תולין את הפרוכת במקומה כמו שלובשים את הטלית. וכן מנהגנו, וכך נהגו אצל הרבי (הרה"ח ר"ל שי' גרונר).

63 כדאיתא בספרים (מטה-משה סי' תשנ"ו, אליהרבה סי' תקס"ו ס"ק ב) שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שדמי המאכלים שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלו לקדושת ממש - 'התועודיות' השמ"ט ח"ב עמ' 460. 64 ודלא כמשנה-ברורה סי' תקנ"ה ס"ק ה. וראה בס' 'מנהג

1) בתחלתו (ע' ג).
2) ראה שבת כג, ב. רמב"ם הל' חנוכה בסופן. שו"ע אדה"ז (4 או"ח ר"ס רסט).
3) ברכות כז, סע"ב.

גם על-פי נגלה דתורה:

כאשר שמעו דברימה מהאריז"ל, שהיה גאון גדול גם בנגלה (כדאיתא בלקוטי תורה בטעמי המצות להרח"ו¹) - היה להם לדעת שאפשר לסמוך עליו שלא ישליל אותם ח"ו לעשות עניין היפך ההלכה.

ומי שמפקפק חסו-שולום בדברי רבו - הרי זו הוראה שחסר בהתקשרות שלו אליו, וכשחסר בעניין ההתקשרות, חסר בדרך ממילא בעניין האחדות, "כולנו כאחד"⁶, וממילא חסר גם בתיבות שלפני "כולנו כאחד"...

איתא בגמרא⁷: "בדרבנן עבדינן מעשה והדר מותבינן תיובתא" ("שבקינן לחכם לעשות כהוראתו, והדר מותבינן ליה ללמוד אם יפה הורה").

ולכאורה, אם יש מקום לקושיא ("מותבינן") - היתכן ש"עבדינן מעשה"?

והביאור בזה - כנ"ל - שבעניינים שנמסרו לרבנן, נדרש לכל לראש עניין ההתקשרות, ופירושו הדברים על-פי נגלה - שיש לדעת שרבנן הם לומדים גדולים, ואפשר לסמוך עליהם. ומה שיש לו קושיא - הרי זה רק משום שחסרה אצלו היגיעה האמיתית בתורה, וכשתהיה אצלו היגיעה האמיתית, ויזכה לזה - יראה שהדין הוא כדבריהם של רבנן.

ופנימיות העניין - שצריכה להיות התקשרות וקבלת-עול. צריכים לציית לדבריהם של רבנן בלי שום חשבונות כלל.

ב. וזהו ענינו של יוצא צבא - שאין לו שום חשבונות. לא קיימת אצלו שום מציאות כלל; ישנו רק המפקד והוראותיו.

וכפי שמצינו בשבט לוי:

כאשר משה רבינו הכריז "מי לה' אלי" - אזי "ויאספו אליו כל בני לוי"⁸, וקיימו את הוראותיו:

(5) ואתחנן (סוד העיון). וראה גם בשער המצוות שם.

(6) נוסח ברכת "שים שלום".

(7) עירובין סז, סע"ב (ובפרש"י). וראה גם ת"מ ח"ב ע' 146.

(8) תשא לב, כו.

"הרגו איש את אחיו גו"⁹, באופן ד"האומר לאכיו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר גו"¹⁰.

ולכאורה - הייתכן: זה עתה שמעו במתן-תורה עשרת-הדברות שבהם אמר הקב"ה "כבד את אביך ואת אמך"¹¹. וכיוון ששבט לוי לא חטאו, אלא היו שלמים בכל התרי"ג מצוות - איך היו יכולים לציית לפקודה כזו?

אלא, מצד התמסרותם למשה רבינו, המקבל הראשון של התורה - לא ערכו שום חשבונות: הם ידעו דבר אחד - שעליהם לעשות כהוראת משה! וכמו כן ידעו, שכל דבריו של משה מתאימים הם לצייו התורה.

ג. [.] וכן הוא בכל דור ודור, שכאשר שומעים הוראה מנשיא הדור, "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא"¹² - אין מקום לישב הדעת, עיון בספרים כו', אלא יש לקיים את ההוראה.

וכפי שעשו תלמידי התמימים - שכאשר הרבי אמר להם שילכו לערי השדה, לא התיעצו עם הוריהם או עם החותן והחותנת, וגם לא עשו "חשבונות" שאם ילמדו יותר זמן ביישיבה יתוסף בלימודם כו' - כיוון שידעו שהם אנשי צבא ("סְאֵלְדָאֲטָן"), ואיש-צבא - אין לו שום עניין מלבד מילוי פקודת המפקד.

וכיוון שהקב"ה אינו נשאר "בעל-חוב"¹³ - הנה בזכות מסירתם ונתינתם להרבי, הצליחו בשליחותם וגרמו נחת-רוח לרבי, נוסף על ההצלחה בענייניהם הפרטיים, הן בגשמיות והן ברוחניות.

וכל זה אינו אלא באופן של "מדה כנגד מדה"¹⁴,

אבל ברכתו של הקב"ה הרי היא כמה פעמים ככה. וגם עניין זה יתגלה בקרוב - "הקיצו ורגנו שוכני עפר"¹⁵, והוא - הרבי - בראש, ויוליך את כולנו, ותלמידי התמימים שהתמסרו להוראותיו בראש, לקראת משיח צדקנו, במהרה בימינו.

(9) שם, כז.

(10) ברכה לג, ט. וראה לעיל ע' 168. וש"נ.

(11) יתרו כ, יא.

(12) תקו"ז תס"ט (ק"ב, רע"א. קיד, רע"א).

(13) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ו ע' רנה (נעתק ב"היום יום" כח אלול).

(14) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ב, ב ואילך.

(15) ישע"י כו, יט.

אומר 'עננו' בברכת 'שמע קולנו' והותם: "ברוך אתה ה', העונה בעת צרה ושומע תפילה". שכן גם שם - אומרה ככרכה בפני עצמה אחר 'שים שלום'⁴⁴.

בשחרית אין נשיאת כפיים, ואין הש"ץ אומר: "אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו...". אין אומרים תחנון. הש"ץ אומר חצי קדיש. קוראים לשלושה אנשים⁴⁵ בפרשת ואתחנן "כי תוליד בנים", והשלישי הוא המפטיר. חצי קדיש⁴⁶. הפטרה בירמיהו (ח,יג - ט,כג) "סאוף אסיפם"⁴⁷.

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב היה עולה למפטיר. ולפעמים בשחרית וגם במנחה³¹.

אמירת כל הקינות⁴⁸. אשרי. ובא לציין גואל, ומדלגים פסוק "ואני זאת בריתי". קדיש שלם בלא התקבל. עלינו. קדיש יתום. בסיום תפילת שחרית אין אומרים "שיר של יום" ואין כאלוקינו⁴⁹. לאחר מכן קורא כל אחד ואחד לעצמו 'איכה'⁴⁹.

אם יש ברית-מילה, מלים אחר הקינות⁵⁰. האב

(44) לוח כולל-חב"ד, צום גדליה.

(45) מי שאינו מתענה - ישתדל (אם אפשר - באמירה לגבאי מראש) שלא יקראוהו לעלות לתורה, ראה הדעות בס' פסקי-תשובות ס'י תקס"ה ס"ק ז.

(46) וכן נהג הרבי (בשנת תשמ"ח), וכמ"ש בשערי-אפרים שער ח סעיף צט, וזאת למרות דברי אדמוה"ו (ע"פ המג"א) בשו"ע שלו ס'י רפב ס"י"ב וי"ח שאין להפסיק בקדיש בין המפטיר להפטרה (וכמו שהקשה בגיליון רע"א לסי' תקנ"ט ס"ד). וראה בס' בירור-הלכה תנינא ס'י תקנט שריכו עשרות שיטות הסוברות שיש לנהוג כן (אך לא ביאר הטעם).

(47) רמ"א ס'י תקנט ס"ד.

(48) לאמירת פיוט 'אלי ציון' - נהג הרבי לעמוד (המנהגים השונים בזה ראה נטעני-גבריאל פרק סא סעיף יב, וש"נ). כמדומה שחזורים את הפזמון 'אלי ציון' רק בסופו.

אין אומרים את הקינות שחוברו בדורותינו לזכר קדושי השואה (ראה ב'כפר חב"ד' גיליון 1005 שהרבי שלל זאת. וראה נטעני-גבריאל שם ס"י"ח).

(49) אצל אדמו"ר מהרש"ב בשחרית היו מסיימים את התפילה בשם 12:30 לערך (וכיוון "התחילו בשעה 8, לא יאוחר מ' 8:30" (רשימות) חוב' קנה עמ' 7), הרי שהאריכו הרבה בקינות.

וראה בשערי-תשובה ר"ס תקנ"ט, שבמקום שאין מאריכין בקינות, טוב שלא להשיב, בעניין שישהו באמירת הקינות עד סמוך לחצות היום, ואחר כך היה אומר [לעצמו, לא בציבור] 'איכה' במשך שעה וחצי לערך, ורק אחרי כן ישב על כסא כרגיל

- ספר-המנהגים עמ' 48.

(50) בספר מהרי"ל - מנהגים (הוצאת מכון-ירושלים ס"ע רנה) איתא, שאז, ב'ובא לציין, אומרים 'ואני זאת בריתי'. וצריך בירור מה מנהגו בזה.

והאם, המוהל והסנדק מותרים ללבוש בגדי שבת (אך לא נעליים) עד אחר המילה. מברכים על הכוס ונותנים לתניקות⁹.

אין 'שאלת שלום' בתשעה באב. וכן אין לומר 'בוקר טוב' וכדומה, או לשלוח שי לחברו. מי שאינו יודע מכך ונותן שלום, משיבים לו בשפה רפה ובכובד ראש, וטוב שיודיענו שתשעה באב היום⁵¹.

שיעורי תורה⁵²:

אמירת תניא היום: לכאורה - אין בזה הגבלה⁵³, ובכל זאת עדיף לומר את השיעור היומי לפני מנחה³¹ (השלמה - מצאת הכוכבים, כרגיל).

תהילים וחומש דח"ת: רק לפני מנחה⁵⁴ ואילך (השלמה - מצאת הכוכבים, כרגיל).

לימוד הרמב"ם: רק במוצאי היום⁵⁵.

לימוד ענייני בית-הבחינה: אחרי חצות היום⁵⁶ (והשלמה - מצאת הכוכבים)⁵⁷.

(51) שו"ע ס'י תקנ"ד ס"ב ומשנה-ברורה שם.

(52) נשים **רשאיות**, לכאורה, לומר (אם נוהגות בזה): שיר-של-יום, 'אין כאלוקינו, חומש דח"ת' (ומה **שורה להן** הרבי) ענייני 'בית הבחינה' - מייד אחרי חצות היום. גברים אומרים זאת כדלהלן רק אחרי ק"ש בתפילין דרש"י - כנראה כסדר השלמה דשחרית.

(53) ראה לעיל ציון 35.

(54) מפשטות הלשון בספר-המנהגים "וכל השיעורים השייכים לשחרית" ניתן היה להבין שהכוונה גם **לתהלים**, אבל מהמסופר בס' המנהגים על אדמו"ר מהורש"ב שהיה אומר תהלים בשעה שהתפללו הציבור שחרית, מוכח לכאורה שגם בתהלים אין הגבלה. מאידך עיין במענה הרבי שבס' 'תורת מנחם - מנחם ציון' ח"א עמ' 312, שהרבי בתוך שבעה נמנע מלומר שיעור תהלים לפני התיבה משום שתהלים ענינו גם נעימות וזמירות שהוא ענין של שמחה, ומקשר זאת עם אמירת תהילים בת"ב, ע"כ. ולפ"ו מתיירר תהילים במנחה רק בגלל "סדר היום", ובשחרית היתיר הוא רק על חולה וכיו"ב. וע"ע.

(55) כן הוא ב'מורה שיעור' לרמב"ם (מוגה). ואולי כיוון שלא רצה הרבי להקל בדיון ת"ב, קבע מראש שילמדו זאת בלילה

לימוד כסדרו, לא בגדר "השלמה" (משא"כ חת"ת, כמבואר בא"ק כרך יג עמ' שלא), אף שבכל יום עיקרו ביום דווקא

כמ"ש בסה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 194 הערה 39.

(56) והעירני ח"א, שאולי כיוון שמתור למדו ענייני בית-הבחינה אחר"צ - ניתן יהיה גם לסיים אז מס' מידות ותמיד, אף שבשיחות (כמה מהן צוינו לעיל בהערה 32) לא נזכרה בפירוש בעניין היום היום אלא מס' מו"ק (אלא שברוב המקומות הלשון "בלימוד המותר אז ע"פ שו"ע" וכד').

(57) סה"ש תנש"א ח"ב עמ' 691 סוף הערה 87. והנה בלקוטי-שיחות כרך כח עמ' 286 איתא, שהואיל והשיעורים בתורה הם

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה לומר ככל שנה ושנה בתשעה באב מדרש 'איכה רבה', וסוגיית 'רבי יוחנן' דפרק הניזקין (גיטין נה ס"ב - נח ס"א)³¹. גם במשך המעט-לעת דתשעה באב יש לערוך 'סיום' (על מסכת מועדקטן, שהוא מהעניינים המתורים ללמוד ביום זה)³². "בנוגע ללימודי יארצייט בתשעה באב: עד חצות היום (12:47 באזור המרכז) - לימוד משניות דאחרי התפילה הוא בפרקי דתענית³³ ומועדקטן (פרק ג) הידועים, ולאחר חצות היום - נוהגים בזה כמו בשאר השיעורים, היינו שהעוסק בזה בכל ימות השנה שומר עליהם גם בתשעה באב"³⁴. לעניין לימוד חסידות, משמע שמתור³⁵.

ב'התקשרות' גיליון תיט עמ' 17)). וראה לקוטי-שיחות חלק ט' עמ' 250, שבשנת תש"ל המליץ כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשהורה באותה שנה על עריכת משמרות ללימוד במשך כל היממה דתשעה באב, שהמתאים ביותר בלימוד ענייני דיומא הוא רשימות כ"ק אדמו"ר ה'צמח-צדק' על מגילת איכה. בספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63 מובא "שביום י"ז בתמוז ותשעה באב יש לומדים (אף שמעטים הם ביותר - ולא נתפרסם כלל וכלל) בתורה (בנביאים) פרשת היום ע"ד 'צום הרביעי' ו'צום החמישי' (על-דרך שבכל יום אומרים שירו של יום וכיוצא-בהו)". פרשת היום: מלכים ב' כה, א"כ. ירמיהו לט, ב"י. נב, י"ב. דברי הימים ב' לו, י"ב.

31) ספר-המנהגים. 32) ספר-השיחות תשנ"ג ח"ב עמ' 579 הע' 189 (ועד"ו בכ"מ, כגון לקוטי-שיחות כך כד עמ' 336, כך כח עמ' 287, סה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 564 הע' 117 וסה"ש תנש"א ח"ב עמ' 708 ועמ' 733).

33) אולי הכוונה למשניות ממסכת זו העוסקות בענייני התעניות, מפ"א מ"ד עד ספ"ג.

34) אג"ק חלק יא עמ' שו. ומה שבתשעה באב תשמ"ח סיים הרבי במנחה דת"ב אף שאינו עוסק בענייני דיומא. אולי היתה הנהגה חד-פעמית או אישית. וברשימות' חוברת קנו עמ' 8 כתב ע"ז 'איני יודע! מלשון מכתב זה ברור, שה"ה לכל השיעורים הקבועים שאדם נוהג ללמוד בכל יום. ומציין שם ללוח היום-יום' ביום זה, וגם שם הלשון "כל השיעורים".

35) בספר-המנהגים עמ' 46 והערה 11 מסופר, שחזרו על המאמר גם בליל ת"ב אף שאינו עוסק בענייני דיומא. ולהלן שם בעמ' 77 מובא בשם הרה"צ הרה"ח ר' הלל מפאריטש ז"ל, שאבל ר"ל בימי השבעה לומד פנימיות התורה. והרי אבל חמור בעניין זה מתשעה באב, כמבואר בטור יו"ד סו"ס שפד. וצע"ק בהאמר ברשימות' חוברת ד עמ' 6, שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב למד פעם דא"ח בתשעה באב, ו'וכנראה למיגרס בעלמא' [כ"כ המאגרי מו"ק כא, א בקשר לדברי מוסר]. ועד"ו במש"כ בס' 'לשמע און' ס"ע רטו. ומ"מ רצוי ללמוד מענייני דיומא, ראה

אין נוהגים לישון על הארץ, או לשים אבן תחת הראש³¹. שחרית:

שיעור נטילת-ידיים שחרית בתשעה באב - רק עד קשרי האצבעות³⁶. אם יש לכלוך על-גבי העיניים והרגילות היא לשטוף לכלוך זה במים - מותר³⁷. אין מברכים "שעשה לי כל צורכיי"³⁸ עד למחרת³⁹.

בשחרית⁴⁰ אין מניחים טלית ותפילין⁴¹. אין אוחזים את הציציות ב'ברוך שאמר' ובקריאת-שמע⁴². הש"ץ⁴³ אומר 'ענגנו' בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. שכח לאומרה ונזכר קודם שאמר "ה" מחתימת רפאנו - חוזר ואומר 'ענגנו' ו'רפאנו', ואם כבר אמר "ה" -

המובא לעיל הערה 30.

36) ספר-המנהגים עמ' 47. ובמכתב המצויין שם: "כן הורה גס-כן כ"ק מו"ח אדמו"ר. ויש לומר אשר בתשעה באב מפני החלישות שבקדושה אין הטומאה מתאוה כל-כך לשרות, ועל-דרך מה שכתוב בשו"ע רבנו מהדורא בתרא סו"ד, ומתפסדת רק עד קשרי אצבעותיו" - אג"ק ח"ג עמ' קמו, עיי"ש. וראה לעיל הערה 22.

37) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע אדמו"ר ס' תרי"ג ס"ג. 38) סידור אדמו"ר, וכן הוא בכתבי הארז"ל. וראה השקלא-וטריא בזה בספרים שהובאו בשדי-חמד, פאת-השדה, אסיפת-דינים, בין-המצרים ס"ב ס"ט (בהוצאת קה"ת: כך ח' עמ' איתש"ה) - ספר-המנהגים שם. וראה בארוכה בס' חקרי-מנהגים עמ' קפה ואילך (גם בקשר להערה הבאה).

39) הוראות הצמח-צדק בשם רבנו הזקן. ודלא כיש נוהגים לברך בלילה כשנוגע הסנדל - ספר-המנהגים שם.

40) ולכאורה כיוון שאין מניעה ללמוד היום פנימיות התורה (ראה לעיל הערה 35), הנוהגים לומר פרק תניא לפני התפילה (סה"ש תשמ"ט ח"ב עמ' 412, ובכ"מ. ובסה"ש תש"ג ח"א עמ' 246: "על הסדר, או באופן אחר"), ואמרו זאת גם היום (ועדף ללמוד מענייני דיומא, כמו באה"ת פ"ז).

41) לוח כולל-חב"ד, משולחן-ערוך סימן תקנ"ה ס"א. ובס' 'ציצית הלכה למעשה' (תשנ"ה) פ"ב הערה 57 העיר, שכיוון שע"פ קבלה צ"ל לבישת טלית ותפילין וברכותיהן בתשעה באב כרגיל בכל יום, הנה אף שרק האדמו"רים עצמם נהגו בזה כמבואר בספר-המנהגים, הרי טלית-קטן שהוא בנינוע והכל לובשין אותו, אולי יש מקום לברך עליו לדין בשחרית. ואפילו ע"פ גלגל - ראה משנ"ב תקנ"ה ס"ק ב' מס' פתחי עולם. ובפועל לא נפוץ לברך. וע"ע.

בישיבת תר"ת בצרפת נמנעו - עד חצות היום - מלהוציא את הציציות החוצה (וכ"כ בלוח דבר-בעתו) אבל בדי"כ לא נפוץ בין אנ"ש להזיזוהר בזה.

42) מנהג העולם, נטעי-גבריאל פ"ח סכ"ב ושי"ג. 43) ראה לעיל הערה 22 בקשר לנרות בעמוד הש"ג.

ד. וכ"ק אדמו"ר ציוה שהתמימים שנסעו לערי השדה בשליחות כ"ק אדמו"ר (מוהרי"צ) נ"ע - שכמה מהם נכחו בעת ההתוועדות - יאמרו "לחיים" וינגנו ניגון. ואחר כך אמר:

אף-על-פי-כן, הרי גם אותם תלמידים שאמרו "איזיל ואימליך בדביתוהו" - נשאר הארז"ל לקבל שבת עימהם, וגם לאחר זה המשיך ללמוד עימהם, ונשאר תלמידיו.

אף-על-פי שמצד העדר ההתקשרות לא היו תלמידים אלו מסוגלים להביא את המשיח, מכל מקום, המשיך ללמוד עימהם לפי ערכם, באותם עניינים שהיו כלים אליהם, כדי שעל-ידי זה יוכל

אף-על-פי שמצד העדר ההתקשרות לא היו תלמידים אלו מסוגלים להביא את המשיח, מכל מקום, המשיך ללמוד עימהם, כדי שעל-ידי זה יוכל לאט לאט להעלותם

לאט לאט ("ביסלעכווייז") להעלותם למעלה יותר.

ואדרבה: מצד זה גופא שהארז"ל ראה את גודל הרחמנות על תלמידים אלו - הוצרך להישאר עימהם, ללמדם ולהדריכם.

ועל דרך זה בנוגע למדובר לעיל . . . בעניין "יוצאי צבא", ש"כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות" לכל עניני העולם, ואם אינו עושה כן, ויש איוז מציאות שעדיין תופסת מקום אצלו, הרי הוא בכלל "הירא ורך הלכב", עליו נאמר "ילך וישבו לביתו".

אין הכוונה שעליו ללכת לביתו לישון... אלא עליו ללכת לביתו, ולקיים בביתו על כל פנים את הוראות המפקד,

ו"מצוה גוררת מצוה"¹⁶ - שעל-ידי זה יתעלה במשך הזמן ויהיה "מקושר" באמת, עד שיוכה להיות מאלו שיוצאים למלחמת בית-דוד ומביאים את הגאולה.

16) אבות פ"ד מ"ב.

ה. כביאת המשיח ייגאלו כל בני-ישראל, גם "האוכרים בארץ אשור והנרחים בארץ מצרים"¹⁷. וכיוון שביאת המשיח תלויה בהפצת המעיינות¹⁸ - לכן שולחים שלוחים בכל המקומות, עד ל"אשור" ו"מצרים", כדי שפיצו שם את המעיינות, ויכינו גם את היהודים הנמצאים שם לגאולה.

אמנם, מתי אפשר לשלוח את השליח? - דווקא כאשר הוא מקושר באמת, אבל כשמתחיל להתיישב בדעתו כו', הנה גם כאשר מסכים לנסוע, הרי, "ישוב הדעת" כשלעצמו מוכיח שחסר אצלו בעניין ההתקשרות, ולכן אי אפשר לשלוח אותו, כי, כאשר חסר בהתקשרות "במשה עבדו", ועל-ידי

זה - גם "בה"¹⁹, אזי אי אפשר לדעת אם הוא ישיפע על הסביבה, או שמא חסו-שולם להיפך - שלא זו בלבד שלא יהיה משיפע, אלא אף יהיה מושפע.

כאשר הוא מקושר כדבעי - אזי אין חשש, שהרי הוא קשור למעלה, וכפתגם הידוע²⁰ "בשעת מען איז צוגעבונדן אויבן פאלט מען ניט אַראָפּ אונטן" (כאשר קשורים למעלה אין נופלים למטה).

והיינו, שאפילו אם מצד עניני עבודתו עלול הוא ליפול למטה, מכל מקום, אין חשש שייפול למטה או ימעד ("אויסגליטשן זיך"), כיוון שהוא קשור למעלה. - לא הוא ההולך, אלא המשלח הוא ההולך ("ניט ער גייט, נאָר דער משלח גייט"), וכעין עניין "נשתרבה אמתה"²¹ להביא את "מושיען של ישראל"²².

17) ישעי' כז, ג.

18) ראה אגה"ק הדבעש"ט - כתר שם טוב בתהלתו. ובכ"מ.

19) בשלח יד, לא. וראה מכילתא עה"פ.

20) ספר השיחות תרצ"ו ע' 95 ואילך. "רשימות" חוברת יד ע' 7. ועוד.

21) פרש"י שמות ב, ה (מסוטה יב, ב).

22) סוטה שם. ועוד.

אבל כאשר חסר בעניין ההתקשרות - אזי יש לחשוש, כנ"ל.

ו. ועל-פי זה יוכן הטעם שהאריז"ל נשאר לקבל את השבת בצפת - דלכאורה, כיוון שבהליכה לירושלים היתה תלויה הגאולה, מדוע נשאר בצפת, הרי היה יכול להוליך את תלמידיו לירושלים ב"ענינים סגורות"?

אך הביאור בזה - שכאשר האריז"ל ראה שיש תלמידים שמתיישבים בדעתם, והיינו, שישנו חסרון בהתקשרותם - הרי מעתה גם ההליכה לירושלים לא תוכל לפעול מה שהיה עליה לפעול.

כדי להיות מ"חיילי בית דוד" - צריכים להיות שלמים בעניין ההתקשרות. ולא די בהתקשרות כדיבור בלבד - בכחינת "ויפתוהו בפיהם ובלשוונם יכזבו לו, ולכם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו"²³ ("ברית" מלשון התקשרות) - אלא צריכה להיות התקשרות בפועל. לכל לראש צריך להיות הפועל, ולאחרי זה יכול להיות גם הדיבור, אבל כדיבור בלבד - לא יוצאים ידי חובה.

וכאשר חסר אצלו בעניין ההתקשרות - הרי מלבד זאת שהוא מפסיד את הטוב האמיתי שהיה ביכולתו להגיע אליו, אלא עוד זאת, שהדבר נוגע גם לכלל-ישראל - כהוראת הסיפור הנ"ל, שהרי מזמן האריז"ל ועד עתה עברו כארבע-מאות שנה,

(23) תהלים עח, לו.

וכל עניני הגזירות וכו' שעברו על ישראל במשך זמן זה, הם מצד העדר ההתקשרות להאריז"ל, שהרי אילו היתה ההתקשרות - היתה באה הגאולה כבר לפני זמן רב!

ז. איתא בגמרא²⁴: "הנהו בריוני דהוו בשיבבותיה דרבי זירא דהוה מקרב להו כי היכי דניהדרו להו בתיובתא . . . כי נח נפשיה דרבי זירא, אמרי, עד האידנא הוה . . . בעי עלן רחמי, השתא מאן בעי עלן רחמי, הרהרו בלבייהו ועברו תשובה."

כלומר: כאשר ישנו מי שהנהגתו אינה כדבעי - צריכים אמנם ללמד עליו זכות. והעיקר הוא - שכאשר "ר' זירא" מלמד זכות עליו, אזי גם הוא מלמד זכות על עצמו... וזה כבר דבר בלתי רצוי ("דאס טויג שוין גיט"), שהרי "על כל פשעים תכסה אהבה"²⁵.

אבל, לשם מה צריכים "סדר" כזה, שתמיד יהיה צורך ללמד זכות?! - מוטב היה אילו היו מתחילים לציית, ואזי היו חוסכים ל"ר' זירא" עבודה... ומזמן היו מביאים את הגאולה על-ידי משיח צדקנו, שיבוא לגאלנו במהרה בימינו.

(מהתוועדות ש"פ שמיני ה'תשס"ו).

'תורת מנחם' כרך כב עמ' 291-297, בלתי מוגה)

24) סנהדרין לז, א.

25) משלי י"ד, יב.

ביום רביעי לפנות ערב, חולצים נעליים ומסירים את הפרכות⁹ (וכיסיי הבימה ועמודי-הש"ן).

בתשעה כאב נועלים נעלי גומי וכד או סנדל שאינו של עור, ודלא כהמחמירים בזה²¹. מדליקים אור רק כפי הנחוץ לתפילה ולקריאת הקינות, ולא יותר²².

הוה חייבים גם הם לאכול).

מה שהביא הרבי עניין "כדי-אכילת-פרס" דווקא ב'מנהגי בין המצרים (ותענית ציבור)' (בסוף 'רשימות על מגילת איכה' להצמח-צדק, קה"ת תשי"א, עמ' 61, ומשמ לספר-המנהגים עמ' 45), כשהכוונה כנראה לחידושו האמור של הצ"צ, לכאורה כוונתו בשני הקטעים הללו (שיעור עינוי **בד' צומות**) = שבצומות האחרים לכ"ע אין אוכלין בשיעורין] בככותבת, ושיעור אכילת פרס) היא רק לענין זה, שמי שאכל בשיעורין בכל התעניות נקרא 'מעונה' ויאמר ענו ויעלה לתורה (כמ"ש בפסקי תשובות סי' תקס"ו אות ו בשם שו"ת מהר"ם שיק סי' רצ, מרחשת ח"א סי' יד ס"ק ובשם הגרש"ז אויערבך, הובא גם בש"ש כהלכתה בהערות ס"פ לט). וראה קובץ 'אהלי שם' גיליון 3, עמ' קח.

חולה וקטן האוכלים סעודה בת"ב, אומרים (שיר המעלות - כיוון שא"א תחנן] 'נחם' בברהמ"ז רק לאחר 'הרחמן', כיוון שיש פלוגתא אם לאומרו בברכה שלישית (ראה שער-הכולל פל"ד ס"ט, נטעי-גיביראל פרק סו סעיף יא וש"א).

21) עיין שער-תשובה ואחרונים בסיומן תרי"ד. דרכי-חיים-ושלום ס"ק תרע"ג - ספר-המנהגים עמ' 46.

22) שו"ע סי' תקנ"ט ס"ג, וראה 'מנהגי ישראל תורה' שם ס"ק ז.

ה' נרות הנהוגים בעמוד הש"ץ (כשיש 'חיוב', ולמעשה - תמיד) מדליקים היום וגם מחר כרגיל. [בקיצור שו"ע סי' קכד ס"ב ובמשנ"ב סי' תקנ"ט ס"ג, מא"ר בשם מהרי"ל, כתבו 'אין מדליקין נר תפילה'. אבל במהרי"ל עצמו ס"ע רמז איתא: 'נהגוין שלא להדליק נר בביהמ"ד בט' באב כיאם נר אחד [ובשניו נוסחאות בעמ' רנ: ב' נרות] לחון" וראה בה"ח ס"ק כו. כולם לא הדילו בביור בין ערבית לשחרית].

מי שיצא לצרכיו, מותר ליטול ידיו עד קשרי אצבעותיו לתפילה (שו"ע אדמוה"ז סי' תר"ג ס"ד-ה). ורצוי לגעת תמיד במקום המכוסה, כדי ליטול ולברך אשר יצר בידים נקיות, (שם). במטה-אפרים שם כ' שהוטל בכל השנה ג"פ יכול גם עתה ליטול כך, והובא בכמה ספרים ללא חולק. ולפי' ניתן בשחרית, לאחר לבישת הבגדים, ליטול ידיו שוב עם מגבת כנהוג כל השנה (אלא שרק עד קשרי אצבעותיו) כדי לברך ברכות-השחר.

בדברים שבין איש לאשתו נוהגות היום כל ההרחקות שבסיל קצ"ה (כמבואר בשו"ע אדמוה"ז סי' תרט"ו ס"א ביהכ"פ, ודין ט"ב זה לוי"כ כדבריו בקו"א יו"ד סי' קפ"ד ריש ס"ק ב). וכנראה שמסיבה זו, כשחל ברי"מ היום, אין לוקחים זוג ל'קוואטר' וראה גם בנטעי-גיביראל ח"ב פרק פא ס"ז והערה (כ).

יושבים²³ על הארץ²⁴ (בהפסק איזה דבר²⁵) וקוראים 'איכה'. בכל פרק המתחיל 'איכה' מגביהים את הקול יותר'. פסוק 'השיבנו' האחרון, אומר הקהל בקול רם יחד עם החזן²⁶.

בספר-המנהגים מובא סיפור על הרה"צ מרוז"ן וחסידיו, בקשר לזריקת 'בערעלאך' ומעשי שובבות בתשעה באב. כנראה הובאו הדברים כדי שלא ירבו באבלות יותר מדאי²⁷.

אחר הקינות - 'ואתה קדוש', קדיש שלם ללא תקבל. עלינו, קדיש יתום⁹.

אבל בתוך ה'שבעה' רשאי ללכת לבית-הכנסת בלילה וביום עד גמר הקינות²⁸.

(וראה להלן, לאחר תפילת שחרית, פרטי איסור 'שאלת שלום' בתשעה באב).

תלמוד תורה:

"אפילו בתשעה באב, ש'אסור לקרות בתורה... משום שנאמר 'פיקודי ה' ישרים משמחי לב'²⁹ - חייבים ללמוד תורה בכל רגע ורגע, אלא שהלימוד הוא בחלקי התורה המתאימים ליום זה"³⁰.

23) היינו לא רק שלא ישב על הספסל, אלא שיש לקרוא איכה וקינות לא בעמידה אלא דווקא בישיבה על הקרקע. כן הביא בס' 'מנהגי ישראל תורה' שם ס"ק ה' מס' 'נוהג כצאן יוסף', ומשמעות הרוקח, מהרי"ל, כל-בו וסדר-היום, עי"ש.

24) באבילות ובתשעה-באב, ישב הרבי על ארגו נמוך, שגובהו מעל ג' טפחים (וכן דעת בעל 'מנחת שלמה' בס' הליכות-שלמה על ת"ב ת' 14, נדפס בקובץ 'שורון' גיליון יד עמ' תשפז, וציינו שם שזה דלא כמהרש"ם בס' דע"ת יו"ד סי' שפז ס"ב). על מושב הרבי במכונתיו היו מניחים דף עץ.

25) לוח כולל-חב"ד. וראה לעיל הערה 17.

26) רמ"א סי' תקנ"ט ס"א. כנראה לא כל הפרטים שברמ"א שם ובמנהגי מהרי"ל (הוצאת 'מכון ירושלים' עמ' רנא) נוהגים אצלנו.

27) וראה 'תורת-מנחם - התוועדות' (ג) תשי"א ח"ב עמ' 262: "בליובוויטש היו משחקים בתשעה באב עם 'בערעלאך'... ולא היה זה 'שלא ברוצן חכמים'...".

28) לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע ונו"כ סי' תקנ"ט ס"ו. 29) שו"ע אור"ח ר"ס תקנ"ד.

30) ראה שו"ע שם ס"ב. וראה שד"חמד, אסיפת-דינים, מערכת בין-המצרים ס"ב סי"ב, על-דרך ובדוגמת קדימת הלימוד בעניינים שהזמן גרמא, הלכות החג בחג וכיו"ב, בכל השנה. ראה טושי"ע ודאדמוה"ז אור"ח ר"ס תכס, ובט"ז שם - ספר-השיחות תש"נ ח"ב עמ' 574 (וכ"כ בילקוט-יוסף ח"ה עמ' 580, ובנטעי-גיביראל מהדו"ב ח"ב פרק עה הערה יז. וע"ש בשו"ת שבסוף הספר סי' יז. ועיין ביאור בזה בשיחת ש"פ דברים תשל"ד (שיחות-קודש ח"ב עמ' 340-342, נעתק

טעימה והתחלה של הגאולה

לימוד הלכות בית הבחירה מתוך כוסף והשתוקקות

כיוון שעומדים על סף הגאולה שבאה תיכף ומיד ממש, מובן, שלימוד הלכות בית הבחירה בשנה זו צריך להיות באופן אחר לגמרי: לכל לראש - שהלימוד הוא לא מצד התגברות רגש האבילות וההשתדלות לתקן החיסרון דחורבן בית-המקדש, אלא (גם לולי החורבן) מצד הכוסף וההשתוקקות למעלה והשלימות של בית-המקדש השלישי...

ועוד ועיקר - שהלימוד הוא מתוך ידיעה והכרה בוודאות גמורה שאין זה "הלכתא למשיחא", כי אם, הלכה למעשה בפועל ברגע שלאחר-זה, כיוון שמקדש העתיד שאנו מצפיין בנוי ומשוכלל (כבר עתה למעלה, ותיכף) ייגלה ויבוא משמים ברגע כמימרא!

(משיחת שבת פרשת בלק, י"ז (טו"ב) בתמוז, התנש"א. 'התועודיות' תנש"א, כרך ד, עמ' 40)

הליכה בדרכיו של אהרון

בעמדנו בשבת . . . שבו מתחילים גם ספר חמישי, ובפרט כשחל בחודש החמישי, שבו מודגש החוץ והתוקף דבית-המקדש העתיד בגאולה העתידה, שהיא (לא רק גאולה שלישית, אלא גם גאולה רביעית, ועד) גאולה חמישית, להיות למעלה לגמרי מחילוקי הדרגות דבית ראשון ושני, גאולה ראשונה ושנייה... צריכה להיות הדגשה מיוחדת בנוגע לנקודת האחדות שלמעלה מהתחלקות.

ועניין זה בא במעשה בפועל על-ידי ההליכה בדרכיו של אהרון (שיום הסתלקותו בחודש החמישי באחד לחודש)... לא (רק) מפני שביטול הגלות הוא על-ידי ביטול סיבת הגלות... אלא ההדגשה דאהבת-ישראל היא - שבאה בתור טעימה ועד להתחלה דהגאולה האמיתית והשלימה הקשורה עם נקודת האחדות שלמעלה מהתחלקות, שמודגשת באחדותם של ישראל, מצד בחינת ה'יחידה' (דרגה החמישית) שבכל ישראל בשווה, שהיא ניצוץ מנשמתו של משיח, 'יחידה' הכללית.

ועל-פי-זה יש להוסיף גם בפירוש "ומקרבן לתורה" - שהכוונה היא לקירוב ללימוד התורה דגאולה העתידה, "תורה חדשה מאתי תצא".

(מהתועודות שבת יקודש פרשת מטות-מסעי, ב' במנחם-אב ה'תנש"א - ספר השיחות תנש"א, כרך ב, עמ' 719-717)

עוד זעקה ותביעה

כמדובר כמה פעמים, כבר סיימו כל העניינים ובית-המקדש עומד ומוכן למעלה, ועל-דרך-זה בנוגע לכל העניינים - "הכל מוכן לסעודה", כל העניינים כבר מוכנים כביכול בתוך תיבה סגורה ומסרו את התיבה ואת המפתח שלה לכל יהודי,

הדבר היחיד שעליו מחכים הוא - שיהודי יזעק עוד זעקה ועוד בקשה ותביעה ועוד תזכורת: "עוד מתי?!..."

ועל-ידי זה הוא פועל שמשיח-צדקנו נכנס עכשיו לתוך בית-הכנסת זה ולוקח את כל הנמצאים כאן, בתוך כלל-ישראל, לארצנו הקדושה...

(משיחת ש"פ דברים תנש"א. ספר השיחות תנש"א, כרך ב, עמ' 735)

ואסור לאכול שני תבשילים, אבל פירות חיים או חמאה וגבינה חיים, אפילו כמה מינים, מותר. ואסור לשתות משקאות חריפים, וקפה או תה מותר. לא ישבו לאכול שלושה ביחד, ואם אלו - לא יזמנו. ומותר לאכול עד השקיעה (בתל-אביב: 19:40). נוהגים לאכול [בסוף הסעודה - פת טבולה באפר. וכן]¹⁰ ביצה קשה וקרה טבולה באפר, על-שם הכתוב "ויגרס בחצץ שיני, הכפישני באפר". ואם אוכלים תבשיל בסעודה המפסקת, יש נוהגים לאכול את הביצה אחרי ברכת המזון¹¹ וכנראה לא נפוץ בין אנ"ש להקל בזה.

יום חמישי

ט' במנחם-אב - תענית²⁰

סי' תקנ"ט ס"ג) שיש בת"ב על הקרקע ממש. ובילקוט-יוסף ח"ו עמ' קכט כתב, שלמנהגם יושבים אכלים על הקרקע ממש (ועיי"ש ח"ה עמ' 582 סט"ו), וראה בארוכה בס' מנהג ישראל תורה' שם ס"ק ו.

באבילות ובתשעה-באב, יש הרבי על ארגו נמוך, שגובהו מעל ג' טפחים (וכן דעת בעל 'מנחת שלמה' בס' הליכות שלמה על ת"ב הע' 14, נדפס בקובץ 'שורון' גיליון יד עמ' תשפו, וציינו שזה דלא כמהרש"ם בס' דע"ת יו"ד סי' שפז ס"ב).

18) בירושלמי סוף תענית (פ"ד ה"ו) מסופר שהאמורא רב, משאל כל צרכו - היה טובל פיתו באפר, ואמר "זו סעודת תשעה באב", לקיים מה שנאמר (איכה ג,טו) "ויגרס בחצץ שיני", הובא בב"י סי' תקנ"ב ובהגהת הרמ"א בשו"ע שם ס"ו. במקביל כתב הטור שם שבאשכנז נוהגים לאכול [ללא הזכרת הזמן] ביצים [ובב"י מהגמ"י: קרים וקשים] שהן מאכל אכלים, והביאו הרמ"א שם בס"ה. בא"א להר"צ מבוטשאטש סי"ס תקנ"ב נתן טעם לטבילת הביצה באפר, כיוון שביצה מגולגלת ופחמין מחזירין את הלימוד, ויום ת"ב הוא כנגד מצות ל"ת דגיד הנשה, שהוא לשון שכחה.

19) בנטעי-גבריאל פנ"א סי"ט כ' שאומרים לפני ברהמ"ז 'על נהרות בבל'. וכמדומני שאין מנהגו כן, אלא אומרים 'שיר המעלות' כהוראה הכללית בכל זמן שא"א תחנון (היום יום י' אדר-א וס' המנהגים עמ' 22. ואין מוסיפים על האבלות יותר מהמבורח. ואולי אדרבה, יש בזה משום עידוד כבב"מ). 20) בעניין חולה בתשעה באב, בעלמא נהוג לפסוק שיאכל כרגיל (וראה פסקי תשובות סי' תקנ"ד ס"ק ט, שם מביא גם את אלה שהחמירו לאכול בשיעורים וכיו"ב. נטעי-גבריאל בין-המצרים ח"ב פרק סו הערה ח), וכן שמעתי מכמה מרבני אנ"ש שאינם מכירים כלל פסיקה כזו שיאכל בשיעורין בדומה ליוהכ"פ. ואף שבש"ת הצמח-צדק או"ח (במהדורת תשנ"ד: סי' קח"ק) מציע לאכול בשיעורים, הרי שם מדובר: (א) למי שרוצה להחמיר, וגם זה - רק ב' לבריאם (שבגלל המגפה ר"ל

זאת החכמה", ובפרט כמסובר בתורת חסידות חב"ד⁸.

יום רביעי

ח' במנחם-אב, ערב תשעה באב

אחר חצות (12:47 בתל-אביב) לומדים רק דברים המותרים בתשעה באב, כמו איוב, ובדברים הרעים שבירמיהו, ומדרש איכה⁹.

אמירת שיעורי חת"ת היום: לכתחילה - לפני חצות היום¹⁰. בדיעבד - (חומש ותהילים) עד השקיעה¹¹.

לימוד רמב"ם: לפני חצות¹². לימוד ענייני בית-הבחירה: כמו בחת"ת דלעיל¹³.

אוכלים סעודה קבועה לפני מנחה, וניתן לאכול בה שני תבשילין, ומרבים בה קצת כדי שלא תזיק התענית¹⁴.

מנחה אין אומרים תחנון¹⁵. סעודה המפסקת¹⁶: נהוג לשבת [כל הסעודה] על הארץ (בהפסק איזה דבר¹⁷) ואין חולצים הנעליים.

8) 'התועודיות' תשמ"ט ח"ד עמ' 109.

9) לוח כולל-חב"ד.

10) כנ"ל (מנהג ישראל, ע"פ הרמ"א סי' תקנ"ג).

11) כיוון שאף בת"ב עצמו אה"צ (שאסור מדינא) אומרים חת"ת כדלהלן. וכמבואר שם, לכאורה בתהילים ותניא אין הגבלה דת"ב, וא"כ ניתן להשלים תהילים אחרי חצות הלילה. 12) כן הוא ב'מורה שיעור' להרמב"ם (מוגה). אך בדיעבד, ערב ת"ב לכאורה ניתן להשלים אחרי חצות, כדון "שאר השיעורים" בת"ב אחר חצות, במענה הרבי הנדפס להלן ע"י ציון 34.

13) ע"פ ההוראה ללומדים בת"ב אה"צ (כלהה הערה 58).

14) מנהג רווח, גם בין אנ"ש, ע"פ הרמ"א סי' תקנ"ב ס"ב. לוח כולל-חב"ד לא הזכיר זאת (אך ממה שסיים בסעודה המפסקת "והאוכל תבשיל..." משמע שרגילים שלא לאכול בה שום תבשיל, וזה מתאים למנהג האמור).

15) את פרקי המשניות שאומרים חייבים ובעלי יאראייט אחרי התפילה, אומרים בתפילה זו כרגיל, ראה להלן ע"י ציון 34, שמתירים זאת אפילו בת"ב אה"צ.

16) ע"פ לוח כולל-חב"ד.

17) המקור להימנע (בכלל) מלשבת על הקרקע ממש, מובא בשע"ת סי' תקנ"ב ס"ג ג מברכ"ב שם ס"ק ח בשם מהר"ש שער-אריה. אמנם הכף-החיים שם ס"ק לט דן להקל לשבת ע"ג קרקע מרוצפת, ומבאר בזה מנהג מהר"ל (בהוצאת מכון ירושלים עמ' רנד. רנו. וכ"כ במקור-חיים לבעמח"ח חוות-יאיר

ליובאוויטש בעיני גדולי רבני הונגריה

ייסוד קרן גמ"ח בפורטלאנד • שיחות ופגישות עם הרב מסיגעט, לימים האדמו"ר בעל 'ברך משה' מסאטמר • הוראות בעל פה שקיבל הרב צבי מאיר שטיינמן על דרכו של הרבי, בעת שהעיתונים הרשמיים מלאו בהשמצות • רשימה שלישית מעסקנותו הבלתי-רשמית, בשליחות הרבי • פרסום ראשון

של החג". בין השאר "נאמתי לפני הקהל ד' פעמים".
 וכן: "עוררתי גם על יסוד קופת גמילות חסדים בשני בתי-הכנסת [של הרב שפירא, ושל 'ישראל הצעיר', והבטיחו לי בקהילת 'ישראל הצעיר' להתחיל בזה תיכף ומיד אחרי החג. כמוכן שהבטחתי את השתתפותי וגם בחברה ש"ס בקרוין-הייטס נתייסדה הקופה בהשתתפותי".

בליובאוויטש – הרשעים מתקרבים לצדיקים

בשבת בראשית תשל"ז הוכרז הרב צבי מאיר לשבות בקווינס לרגל שמחה משפחתית (בן אחותו עלה לתורה). רב בית הכנסת הגדול במקום (שהתפללו בו כמאתיים איש) היה הרב א', מגזע זידיטשוב.
 לרב צבי מאיר נודע שהרב הנ"ל "הרשה בדווקא לבחורים [=מ-770] שביקרו בבית-הכנסת שלו לחזור על שיחות-הקודש בחול-המועד סוכות, אולם מאן לקבל את עשרת השקלים שנשלחו [=על-פי הוראת הרבין] לקופת הגמ"ח של

בשלהי שנת תשל"ו "מציע [הרבין], להנהיג ככל הבתי-כנסיות שיעורים בלימוד התורה.. וכן לייסד קופות גמ"ח (ובאם ישנם כבר - להרחיבם ביותר חברים וכו') -" כך מופיע ב'שלשלת היחס' שבתחילת 'היום יום'.
 כשנה וחצי לאחר מכן, ביום א' לסדר צו תשל"ח, פונה הרב צבי מאיר לרבי בשאלה אם ייסע לפורטלאנד להשתתף בשמחת הבר-מצווה של נכדו (והוא מפרט את ההתלבטויות). תשובת הרבי:

המצו[רף] ב[זה] לצדקה שם באם אין שם קרן גמ"ח - ליסוד קרן גמ"ח שם [בעיר או בבית הכנסת וכיצא בזה] אזכיר ע[ל] הצ[ו]ן[ן].
 בא' דחול המועד סוכות תשל"ז כותב הרב צבי מאיר לרבי מכתב חשוב ("ההכרז יאלצני לבוא לפני כסא קדשו בעניין דלהלן"), ובינתיים הוא מנצל את ההזדמנות לדווח לרבי "על פעולות אחרות אשר באו כתוצאה מדברי ההתעוררות שהואיל [=כ"כ אדמו"ר] להשמיע בהתעוררות של אור לערב חג-הסוכות".
 פעולות אלו, שעליהן דיווח, התקיימו בשהותו בבית-הרב (שם חגגנו את ב' הימים הראשונים

הלכות ומנהגי חב"ד

ערב שבת-קודש

ג' במנחת-אב

ב'שבת חזון' לובשים בגדי שבת.²

שבת-קודש פרשת דברים

ד' במנחת-אב, 'שבת חזון'

שחרית: בקריאת התורה מסיימים לכוהן "כאשר דיבר לכם" ומתחילים ללוי "איכה אשא לברי", כנדרס בחומשים.³
 גם השבת עורכים 'סיום' עם סעודה.⁴
מנחה: פרקי אבות - פרק ג'.⁵

- 1) "מצווה לפרסם (ובשם אומר") אודות תורת הרה"צ מברדיטשוב בעניין 'שבת חזון' מלשון ראייה, שבו מראים לכל אחד ואחת את המקדש דלעתיד מרחוק" - 'התנועות' תשמ"ח ח"ד עמ' 132. "זה צריך לעורר אצל כאו"ר הוספה ב'משפט' וב'צדקה' (ובשבת - באופן המותר בשבת) - 'התנועות' תשמ"ט ח"ד עמ' 108.
- 2) ספר-המנהגים עמ' 46, שכן נהג אדמוה"ז, וש"נ לפוסקים הדנים בעניין זה, וראה גם בהוספות לשו"ע אדמוה"ז במהדורה הישנה חלק ה' עמ' 1846 בשולח-הגיליון.
- 3) הטעם - כדי למנוע אבילות דפרהסיא בשבת. ולהעיר מהנהוג בין אנשי (וכלל החסידים - נטעיגריבאל פכ"ה הערה טו), שאף את פסוקי התוכחה מהפסרת 'חזון' [אבל - גם את הפסרת ת"ב שחרי] אין קוראין בניגון איכה, שלא כמנהג העולם (שו"ת הריב"ש סי' קיב, מג"א סי' רפב ס"ק יד, שערי-אפרים שער ט סכ"ז). וראה 'מנהג ישראל תורה' סי' תקנ"א ס"ק ג.
- 3) כך נהגו אצל כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע בליובאוויטש, ולא כנדרס בס' המנהגים סי' ע' 31 ובלוח כולל-חב"ד. וראה בקשר להנהגה זו ב'לוח השבוע' לשבוע שעבר, הערה 5.
- 4) סה"ש תנש"א ח"ב עמ' 708 (נעתק בלוח השבוע שעבר).
- 5) מסתבר שהסיבה לאריכות העליות בקריאת-התורה במנחת-שבת ובימי שני וחמישי בפרשת ואתחנן, היא כדי שלא לסיים או להתחיל ב'בית פעור'. וע"ע.
- 6) בחו"ל - פ"ב.

מוצאי שבת: "מברילים על היין, ונותנים לשתות לילד שהגיע לחינוך ברכה ואינו יודע עדיין להתאבל על ירושלים. ואם אין תינוק - שותה בעצמו".⁷

יום ראשון

ה' במנחת-אב

יום ההילולא של האריז"ל - מעורר בפשטות - שנוסף להוספה ב'משפט' ר'צדקה' בכלל, שהם בהדגשה מיוחדת אצל האריז"ל - שיוסיפו בכל הפעולות והפצת המעיינות חוצה, "מצווה לגלות

אגב, בפ"ב מ"י לכאורה צ"ל "והווי מתחמם כנגד אורן של חכמים"; ובפ"ג משנה ט"ז "ומצודה פרושה" בשי"ן שמאלית, וכן בדיד נפש צ"ל "פרוש חביבי עלי" - ראה שער הכולל פי"ו סכ"א.

לוח כולל-חב"ד, ע"פ הרמ"א סי' תקנ"א ס"י (ובאמת קשה להגדיר מצב כזה. ומה גם בדורנו - לאחר שבהוראת הרבי חונכו הילדים להכיר את נושא (החורבן והגאולה מגיל רך ביותר. וראה א"א להרה"צ מבוטשאטש על אתר). והנה יש שמשום-כך מבדילים על 'חמר מדינה', כגון 'בירה' (ערוך-השולחן שם סכ"ו), וראה 'ימי בראשית' עמ' 200). ובין חסידי-פולין, רבים נוהגים שאין נותנים לקטן גם כשמצא מוכן שם (והעירו שחומרא זו סותרת את הדעה שצריך לשתות בעצמו דווקא, ראה המוסגר בשו"ע אדמוה"ז סי' רצה ס"ד, ובארוכה במילואים לס' 'קיצור הלכות משו"ע אדמוה"ז' סי' זה עמ' קט, וש"ו).

מאידך, ראה שיחות-קודש תשל"ח ח"ג עמ' 496 (בהוצאה החדשה: ח"ד עמ' 388), שבמוצאי-שבת מ"א, שכח המבדיל [הת' הר"ר ישראל-מרדכי שי' קאזאמינסקי] והחל לשתות את היין מהכוס, והרבי הורה בידו תנועת-תמיחה ואמר [או סימן בידו] שיתנו לילד לשתות [היו שם מעט בחורים. הילד היה אלחנן-דוב שי' בר"ד מרוזוב, בן י"א אז, שחונך בביתו שלא לשתות מהיין ולכן סירב לראשונה, ושוב סימן לו הרבי לשתות, ולבסוף נענה] וכשהילד שתה, חיך הרבי [ביותר, ויצא לחדרו] (והוא מרשימת הרה"ר ח' [אז: הת'] שלום-יעקב שי' זון. ההוספות במוסגר מפי ר' אלחנן ואחרים שהיו שם).

הסתובב הנה והנה במבוכה, על ההיעלמות הזאת. רק כאשר היה כ"ק בדרכו החוצה החזיר להם שלום. אולי, אמרתי לו, ייתכן, כי מכיוון שההתוועדות היתה המשך של יו"ט ראשון או מטעמה של השאלה הנ"ל לא רצה לשים להם לב. "הוא הרגיש שלא לקנטר חסוּשֵׁלום הוא שואל, ושגם הוא בא במבוכה, כאשר עורך דין (אמריקאי) שהוא תלוי בחסדו ובטובותיו בא אל הקפותיו, והוכרח לברכו בשפה רפה וכו'.

"והנה לא מסתבר לי, כי כדי להחניף לי, הוא מעמיד פנים כאוהד, כי הלא אינו נהנה ממני לא בכבוד ולא הענקות חשוכות, ומה לו לעורר חמתם של ה'לצים' ולהיכנס לתגר עמהם. בתום לבי אני נוטה לחשוב, כי אמנם הוא מהמתונים וליבו לשלום. אם יעלה בידו להשפיע על חבריו מה'התאחדות' - ימים ידברו. "עברו המבקש סליחתו, אם אמרתי דבר שלא כרצונו ח"ו, "צבי מאיר בן לאה גיטל".

דברים בשם אומרם

כארבע שנים לאחר מכן, ב'ו' ערב שבת קודש לסדר קרח תשמ"א, כותב הרב צבי מאיר: "אל כ"ק אדמו"ר שליט"א "מצורף־פה צילום של עמוד מחידושי החתם סופר על התורה בדיבור המתחיל 'והאספסוף' המצטט את ספר התניא... "על עובדת הציטוט הנ"ל העירני הרב מסיגעט-סטמער שי, שביקרתי אצלו לפני שבועיים. אחרי הפסק של כמה שנים, חידשתי (להפצרת כמה מאנ"ש) קשר ידידותי הנעורים עמו והבטחתי לו לספר על החתם־סופר הנ"ל לפני כ"ק אד"ש בשם אומריו".

[הרב צבי מאיר מציין: "עובדת הזכרת התניא בחתם־סופר יש בה מן החידוש... החידוש הזה נכתב עשר שנים לפני פטירת כ"ק אדמו"ר הזקן נבג"מ. ולפי זה היה ממש בן דורו ולא שמענו על קשר כלשהו ביניהם. אמנם בגאליציא כבר למדו התניא בתקופה היא כמפורש בתשובתו הידועה (סימן ק"ד) של המראה

יחזקאל, תלמידו של הרה"ק ר' מענדעלי מרימונוב זצ"ל.

בהודמנות נוספת ציין:

"ספרו מנחם ציון הוא הספר היחיד שהותר [לפליטה] מתורת רבו הרה"ק מרימונוב, סיפרתי על כמה מקומות שמביא את ספר התניא (והוא היה בן שלושים בלבד כשנפטר בעל התניא ז"ע), ובפרשת... מתוך קושיא על-פי הקדמת בעל התניא...".

במסיבת צאצאי ה'תוספות יום טוב'

בשנת תש"מ חידש הרב צבי מאיר שטינמן את קיום הסעודה החגיגית השנתית, כפי צוואתו של בעל התוספת־יום־טוב לצאצאיו: "אני קובע יום משתה ושמחה את יום הא' לחודש אדר, משנכנס אדר מרבין בשמחה, והוא השני לראש־חודש לדורותיכם עד עולם...".

במסיבה זו נטלו חלק צאצאים ממשפחות שונות של יוצאי הונגריה מווילימסבורג, מנכבדי חסידי סאטמער לצד חסידי חב"ד, כמו הרה"ח מוהר"ר יוסף אברהם הלר שליט"א (כיום מרבני קראון־הייטס).

הוא ניצל הזדמנות זו, כמו גם אירועים משפחתיים, להביא את דבר החסידות החב"דית ונשיאיה, אליה נחשפו חלקם לראשונה, ודאג לדווח עליהם לרבי.

על אחד מהם מציין הרבי: "התודה על הנחלת [רוח] שעול [ידי] בשו[ורת] ט[ובות] הנוזכרים [לעיל] זוכיר על הציזון".

בהודמנות מסוימת הוא מדווח לרבי: בחתונה ביום א' וישלח (תשמ"ג) שאלוני על דבר חגיגת יום ההולדת (די"א ניסן) בבית־הלבן, והשיבותי להם לפי עניו־דעתי כי מלבד הקיום של "היו מלכים אומנין", וכסיפור במסכת זבחים (יט,א) על מלך פרס, זכאי איש ש'עשה' עשרות אלפי בעלי־תשובה, 'להפקיר' עצמו אפילו לחגיגה בבית הלבן ובלבד ששמע אמונת התורה יגיע לאחד מאלף אלפי נידחי ישראל, שאצלם 'נשיא ארצות הברית' היא המשרה הכי גדולה בעולם.

הקהילה".

היטב חרה לו הדבר "ושמרתו הדבר בלבי, כשעליתי לתורה נדבתי ח"י שקל והערתי, כי מטופקני אם יאות לקבל 'מעוֹת לובאוויצ'ים'. - הוא הופתע... אחר־כך עבר להתקפה, [באומרו] שעניין העשרה שקלים זהו לצורך תעמולה. כמו כן, הפריך את דברי תלמידי ליובאוויטש בעניין אהבת־ישראל, בהסתמך על איחוד ג' המינים עם ערכה שאין בה טעם וריח, לא תורה ולא מצוות - כי אין זה מדובר אלא ב'סתם יהודים', אולם על אלה ש'יודעים את ריבונם ומכוונים למרוד בו', על אלה נאמר 'כי משנאיך ה' אשנא'... והרחיב פיו בנוסח הידוע".

הרב צבי מאיר לא שתק. "ניגשתי אל הבימה ובקול חוצב להבה דיברתי בחמת רוחי לערך חצי שעה ויותר".

בין הדברים:

"הרימותי קולי ואמרתי: בליובאוויטש לא מתקרבים לרשעים! אלא משתדלים ומצליחים שהרשעים יתחברו לצדיקים.

"סיפרתי על הקיבוץ הגדול של בעלי תשובה שבאו לתשרי... ובעת הזאת... נמצא איש אחד, שליבו לא הולך שבי אחר 'הכשרים' ו'דיני תורות'... ומסר נפשו ליבו ומאודו בשביל כלל־ישראל, ומה עושים אלה העומדים מהצד? מנסים להטיל דופי במפעל ההצלחה הענקי הזה! והשקלים של הרבי מליובאוויטש הם פסולים ואילו אם יהודי רפורמי היה מביא כמה פרוטות היו מקבלים אותו בזרועות פתוחות!..

"הוויכוח הזה עשה לו כנפיים בכל הסביבה וכבתי הכנסיות בקווינס, וכמה ימים אחר־כך עוד באו אנשים ולחצו את ידי ברגשי תודה והסכמה". בין השאר הוא מציין: "אחרי כל זה הודה לי בארבע עיניים כי אילו ליובאוויטש לא עשתה רק אלפי בעלי תשובה, דיינו". ועוד: "הרב .. הודה כי לא ראה הקול־קורא לפני חתימתו, אלא חתם על-פי הטלפון...".

להמשיך להיות בקשר

בשנים תשל"ה-תשל"ז ותשמ"ג שררה מתיחות

רבה בין חוג מסוים של יוצאי הונגריה, שנלחם נגד ליובאוויטש בדרכים שונות ומשונות. הרב צבי מאיר שטיינמן קיבל הוראה מיוחדת: להמשיך בקשריו עם אישים מחוגים אלה.

באור ליום ד' לסדר חוקת תשמ"ב, אחר ביקורו בירושלים ת"ו, מדוות הרב צבי מאיר על "הפגישה עם הרב אב"ד ווייס" - "שארחה לערך שעה ויותר": "בכואי אל ביתו במוצאי שבת קודש (כמובן בבגדי שבת) קיבלני בסבר פנים יפות... וטיילנו ארוכות בוזכרונות ימי נעורים ובקורות ימי חייו... אחרי שידידותינו התחדשה והתחממה גליתי לו את זהותי החב"דית. הופתע קצת, אולם לא נתקררה ידידותנו עקב גילוי זה. אדרבה לפני עזבי מסר לי את מספר הטלפון הסודי שלו להתקשר אתו בכל עת שארצה.

"אחרי כן סיפרתי לו בפרטיות על חתני ונכדיי הלומדים בישיבת 'אהלי תורה' = ליובאוויטש ניר-יורק, שאין שם לימודי חול כלל ושכולם תורה לה' יתברך מתנהגים בדרכי החסידות. סיפרתי לו על הפעולות ועל המבצעים וכו', והוא אמר כמצטער, שמעולם לא נפגש עם כ"ק [אדמו"ר שליט"א], רק החליף מכתבים".

הרב צבי מאיר מסכם את ביקורו אצל הראב"ד ווייס: "לא רציתי להתראות כשליח רשמי ולדחוק אותו אל הקיר בוויכוחים ותביעות אלא אדרבה להודיעהו, כי בחוג הנלווים אל כ"ק אד"ש יש לו ידיד נאמן, משקיף ועוקב ומתחקה על דרכיו ונאמן בכריתו זה שישים שנה".

במשך אותו דיווח, על הביקור אצל הרב ווייס, מזכיר הרב צבי מאיר:

"גם הרב משה טייטלבוים [=כיום האדמו"ר מסאטמער] אמר לי באמת ואמונה, כי הוא מחסידי כ"ק אד"ש ומעריך את פעולותיו, וכי הפציר בדורו [=מו"ה יואל טייטלבוים בעל 'יואל משה'] לשתוף פעולה בחיזוק עניני היהדות עם ליובאוויטש, וכי 'אנטבה' היה בה משום 'רווח הצלה' הגם שהיו על-ידי הצינונים, הנה עכשיו...".

הערצה לפועלו של הרבי

על קשריו אלו עם אדמו"רי הונגריה בשנת

תשל"ז, לאחר מבצע אנטבה, כאשר בהמשכו יצא הרבי והכריז בגלוי כי יד' עשתה זאת, ומנגד יצאו אנשים וחרפו כו' - דיווח אז הרב צבי מאיר כדלהלן:

"אור ליום א' ולסדר ואגדלה שמך והייה ברכה, תשל"ז

"אל כ"ק אדמו"ר שליט"א

"הנה בקשר לעניינים העומדים על הפרק ושלחם הואיל כ"ק אד"ש להקדיש תשומת לב במשך ההתוועדות האחרונות, יורשה נא לי לדווח בקצרה על כמה מגעים שהיו לי עם חוגים אלה, שמפאת מוצאי ומוצא משפחתנו מדורי דורות, קיימים בינינו קשרי ידידות וקשרי זיכרונות גם יחד... אמסור רק תורף הדברים בבחינת 'תנא ושייר', כי תקצר היריעה מהכיל.

"הנה באסרו חג העבר, עקב שתי השאלות שהציג כ"ק אד"ש [=בחוודש תשרי תשל"ז, על שימוש ברופא מומחה שאינו שומר תורה ומוצא, ועל דין ברכת הניסים לניצולי אנטבה], התקשרתי עם הרב שי' מסיגט, הרב משה טייטלבוים, כידוע הוא בנו וממלא מקומו היחיד של אביו זצ"ל בעל-המחבר 'עצי חיים' מסיגט, בנו וממלא מקומו של הקדושת יום טוב והייטב לב זצ"ל בן בנו של הרב ישמח משה זצ"ל מאוהעל, והרב עצי חיים הוא היה אחיו הבכור של הרב מסאטמער שליט"א.

"ידידותי עם הרב מסיגט היא כבר בת מ"ה שנה בערך, מעת היותו יתום... הרב מסיגט גם השתתף בחתונת בתי הצעירה שתחי' [=באלול תשכ"ד] ונתכבד בברכה אחריה תחת החופה. והנה הוא קיבלני בסבר-פנים יפות וימינו תחבקני, העלינו זיכרונות קודם על מור' הנ"ל וגם על מסירות נפשו של אבי ע"ה לאביו... וגם הוא גילה לי זיכרונות כמוסים, שלא גילה לשום איש מימי ענותו אחרי פטירת אביו ז"ל.

"אחרי כן פתחתי בתמיהה רבתי, איך קרה הדבר כי הצטרף לכת המשמיצים אשר פערו פיהם לבלי חוק, והזכרתי לו כי אחרי מאורעות הפורים לפני שנתיים [=כאשר שרפו דיוקן כ"ק וכן רגמו 'טנק המבצעים' וכו'] הוא דן את הבריונים ברותחים, והשתדל להשקיע את אש המחלוקת (עד שקיבל כמה אימים בטלפון)...

"גם שאלתי בפירוש אם אמת נכון הדבר, שאמר באסיפה הידועה, כי מי שאומר שאנטבה היה נס הוא... אז הוא אחז ראשו בשתי ידיו ואמר: חס' ושלום, שהוא לא הזכיר כל העניין (רק אחרים דיברו על זה), ולא אמר (חס' ושלום) מילה וחצי מילה על כ"ק אד"ש. והוציא את העיתון הידוע, קראנו יחד את כל דרשתו, ואמנם לא הוזכר שם כלל שמו של כ"ק אד"ש לא בפירוש ולא ברמז (רק ציטוטים על התנגדותו של הרבי מוהרש"ב זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, לצינונות וצינונים).

"רק העיר בלשון רכה, שהיה מעדיף לכנות את מבצע אנטבה בשם 'רווח והצלח' ולא בשם 'נס', כדי שלא להקל בביטוי הקדוש הזה, אולם בעצם עניין הנס לא פפק. אז שאלתי אותו אם הוא יודע מי היה רופא המשפחה של אביו הגאון מסיגט זצ"ל (כי אני ידעתי), וקרא בשמו: 'נאדאר'... היה זה יהודי ממומד רחמנא-ליצלן (ועם זאת, לא חששו אז מטענת 'כוחי ועוצם ידי'...).

"אחרי-כך הזכיר בפשה רפה כמה מטענותיהם [=של אנשי סאטמער]... ובמשך השיחה הארוכה הדגשתי הנקודות דלהלן:

"...בנוכחותו של חיים הרצוג וכמה פקידים גבוהים של הצירות והקונסוליה אמר כ"ק, כי אנחנו בגלות בחוץ-לארץ ואנחנו בגלות בארץ-ישראל ושחס מלהזכיר אתחלתא דגאולה, ושעששיו חושך כפול ומכופל ושאסור לדחוק את הקץ ואפילו את ג' השבועות (שזה 'אנכי' ולא יהיה לך' שלהם...) הזכיר, אלא שאפילו במצב הזה אסור לפי דעת כ"ק אד"ש למסור אדמת ארץ-הקודש לזרים ורוצחים.

"שאלתי ודרשתי, שיקרא בשם אחד ממאות השליחים של כ"ק אד"ש בכל קצווי תבל המפיצים אור היהדות בארצות צייה וצלמות... וסיפרתי על חתני משה שי' [=לאזאר] ועל מפעליו במילאנו כאחד מני אלף... ובתום השיחה הארוכה הדגיש, שהוא מלא הערצה למפעליו של כ"ק אד"ש ושליחיו בעשיית בעלי-תשובה (הזכרתי לו לפני כן הסיפור על הגשר המתנועע בחלומו של הרבי האמצעי זי"ע, שהוא הרב מסיגט הוא מצאצאיו [=השווה: 'ספר הצאצאים' עמ' 389 מס' 1231]), ושהוא יודע על מקוואות הטהרה בכל הקמפוסים ושהוא יצא להגן על ענייניו של כ"ק במיאמי, גם

לחש באזני שהוא הציע לדודו הרב מסאטמער לפני כמה שנים לשתף פעולה עם כ"ק אד"ש בענייני חיוק היהדות... אמר כי היה רוצה מאוד לשוחח עם כ"ק אם היה הדבר אפשר לו (הרהרתי אחר-כך: אולי בטלפון?)..."

"אני רוצה בשלום"

במכתב נוסף, מ"מ' בכסלו, חג הגאולה דאדמו"ר האמצעי זי"ע" - הוא ממשיך לדווח על שיחה טלפונית שניהל עם הרב מסיגט:

"והנה אחרי שנרמזתי על-ידי הרב חודקוב שיחי' כי הוראת כ"ק אד"ש בהתוועדות של כ' מרחשוון על ניתוק כל ויכוח עם ה'מתלוצצים' לא חלה על מגיעי עם הרב מסיגט, התקשרתי עמו בטלפון, והגם כי מסרתי את תוכן השיחה להרב חודקוב שי', ארשה לעצמי למסור עוד הפעם עיקריה מכלי ראשון...

"שאלתי: מי הם ה'בעלי בתים' כיום של העלון הידוע [=ז'ער איד], האם אפשר להפסיק את זרם מי השופכין של השמצות וליצנות? סיפרתי לו בפרוטרוט על השיחה בעניין נבואת יונה וכו' [=גודל הזהירות הנדרשת מלקטרג ח"ו על בני-ישראל - בש"פ חיי שרה (שיחות קודש' תשל"ז) כרך א' עמ' 258-256 (ואילך)] וזאת היתה תשובתו בקיצור:

"כי כנראה באו ההתקפות כתגובה על מודעות ב'אלגמיינער זשורנאל' שהתקיפו את חברי 'התאחדות הרבנים' בשמותיהם. אמרתי לו כי ה'אלגמיינער' לאו לובאוויץ חתים עליה... אמנם נערך בידי איש האוהד ללובאוויץ, אולם העיתון הוא באמת ממלא מקומו של ה'טאג מארגן זשורנאל', ושהוא מעורך יביא לחמו בנפשו מכל מקור שהוא. הוספתי כי אני יודע ועד, כי הרבה דברים הנדפסים שם הם למורת רוח נכבדי אנ"ש, ושכבר טיכנסו עצה מה לעשות למנוע פרסום דברים, שהקוראים יוכלו לחשוב כי ממקור לובאוויץ יצאו. על זה השיב כי אמנם יתכן כי כן הוא, אולם ה'עולם' חושב אחרת, והלא יש לו ניקה גדולה מלובאוויץ על-ידי המודעות וה'תורות' הנדפסות שם, ובוודאי יש בידי אנשי חב"ד להשפיע על הפסקת מלחמת

המודעות.

"אמרתי לו שביקורי אצלו באסרו-חג היה על דעת עצמי, אולם - כדי להוכיח לו עד כמה חשוב השלום - אחרי שדיווחתי על הפגישה, קיבלתי רמז להמשיך במגעים עמו. אז הוא אמר לי שהוא אוהד ('סימפאטיש' בלשוננו) ללובאוויץ, ושבהיותו במיאמי התיידד עם הרב ווברמן והרב קורף שיחי' [=שליח כ"ק אד"ש למיאמי] ושהוא התפעל מרופא אחד שפגשו בבית הטבילה (בעל תשובה) יחד עם שני ילדיו, שהרופא הזה אינו פותח לעצמו משרד ומעדיף לעבוד בתור פקיד בבית חולים, כדי להימנע מדררא של חילול השבת.

"פתאום הוא אמר מיוזמת עצמו: 'אני רוצה בשלום ואני אקרא לפגישה את כל האנשים החשובים בעלי ההכרעה ואפגישם עמך', ושאתן לו את מספר הטלפון הפרטי שלי (מאז לא שמעתי ממנו). בסוף השיחה אמר לי, שהגם לפעמים מתעוררת אצלו קושיא על כ"ק אדמו"ר שליט"א, אולם זה לא גורע מאהדתו. למשל, קשה לו, איך מקרבים את חיים הרצוג וחבריו ומעוררים אותם על-ידי זה להוסיף ולנסוע ביו"ט שני של גלויות להקפות, שהרי מכשילים אותם לשנה הבאה, כי הלא על-פי הדין סוסי" תצ"ו הם אסורים במלאכה בפרהסיא ואף בצנעה, כשבאים לגור הנה עם נשותיהם ובני-בתים (הגם שבדברי הרדב"ז נאמר "כשעוקר דירתו" ובא לגור עם אשתו ובני-בתו, והאנשים המדוברים שהם תלויים במינוי הממשלה בוודאי לא מחסלים דירתם בארץ-ישראל כשבאים הנה, אולם כנראה כל זה רק לעניין 'בצנעה'). הבטחתי לו לברר עניין זה כי הלא בטוח אני כי כ"ק אד"ש לא זו מהשולחן ערוך, והזכרתי עד כמה הוא מקפיד להזכיר על 'ברכה אחרונה' בתום ההתוועדות.

"הזכרתי לו בעניין זה עובדה מפליאה, כי כשנכנסו חיים הרצוג וסיעתו אל ההתוועדות [=בליל שמחת תורה השנה (תשל"ז)] ונתיישבו על-יד השולחן והרב גרונר שיחי' נתן להם כוסיות לומר לחיים, כפי הנראה במכוון לא שם כ"ק אליהם לב, הגם כי מתוכן השיחה על 'כוח מעשיו הגיד לעמו', היה ברור כשמש למי מכוונים הדברים. אולם העלים עינו מנוכחותם למרות שהרב גרונר